ELS PERGAMINS DE SANT PERE DE RODES A L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ (SEGLES XIII-XV)

M. JOSEPA ARNALL I JUAN

1. PRELUDI.

El fons de Sant Pere de Rodes és format per un total de 204 documents que, en un primer moment, en venir la llei de desamortització de Mendizàbal, passà a la Delegació d'Hisenda de Girona i més tard ingressà a la Secció de Monacals-Hisenda, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.[1] L'any 1953, Francesc Sevillano i Colom[2] publicà un inventari dels pergamins procedents de monestirs gironins i entre ells fa referència als que provenen del cenobi que ara ens ocupa.

Les dates que comprenen aquests documents van de l'any 1200 al 1500 i la freqüència en què es troben, per segles, és la següent:

Del 1200 al 1300: 17	Del 1400 al 1500: 41
Del 1300 al 1400: 146	

Segons es desprèn, el segle XIV és el que conté més documentació que, per decennis, dóna la periodicitat que a continuació s'indica, i és, a mitjan segle, el moment en què és més abundant:

Del 1300 al 1309: 11	Del 1350 al 1359: 15
Del 1310 al 1319: 10	Del 1360 al 1369: 6

1. Carpetes 1-4.
2. *Inventario de pergaminos medievales de monasterios gerundenses*. Madrid, Dirección General de Archivos y Bibliotecas. Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación Nacional, 1953, pp. 187-207.

Del 1320 al 1329: 16	Del 1370 al 1379: 14
Del 1330 al 1339: 16	Del 1380 al 1389: 19
Del 1340 al 1349: 33	Del 1390 al 1400: 16

Els documents ens han arribat en llur forma original, menys onze còpies distribuïdes de la manera següent: un duplicat per ABC,[3] dues còpies coetànies a l'original [4] i una posterior,[5] així com set trasllats.[6]

Quant a la forma de datació emprada, s'observa fins l'any 1350 l'estil de l'Encarnació, però a partir d'aquesta data s'aplicà l'ordre del rei Pere el Cerimoniós (1336-1387) que manà la seva supressió, i s'introduí el sistema de la Nativitat. El primer document que manifesta l'ús d'aquesta darrera forma és del mes de març de l'any 1353 [7] que ja esmenta la clàusula, *Anno a nativitate Domini.*

Amb referència a l'extensió d'aquests pergamins, és molt variada, car el més petit és de 90×220 mm. i el més gran de 800×520 mm. La forma també és diversa, n'hi han d'apaïsades i d'altres, en canvi, de molt allargades.

L'escriptura, dintre de la típica de l'època, varia segons l'escrivà, encara que, generalment, té poc grau de cursivitat, i empra les abreviatures del moment, assenyalades per la característica ratlleta horitzontal, que comprèn gairebé tota la paraula. Quant a la llengua, sempre és la llatina.

Pel que fa a l'estat de conservació, és molt irregular, ja que mentre uns pergamins es troben en perfecte estat, d'altres estan molt deteriorats i alguns fins i tot pràcticament illegibles per haver-se esborrat la tinta. També alguns d'ells presenten senyals d'haver sofert els efectes de la humitat.

Les possessions que el monestir mantingué, durant segles, en diversos pobles del seu entorn demostren la seva importància. Entre ells mereixen esmentar-se: Camallera,[8] Campmany,[9] Canelles,[10] Castelló d'Empúries,[11] Fortià,[12] Garriguella,[13] Llançà,[14] Llers,[15] Marçà,[16] Palau-saverdera,[17] Palol de

3. Doc. 112.
4. Docs. 24 i 53.
5. Doc. 51.
6. Docs. 3, 13, 14, 19, 20, 30 i 161.
7. Doc. 107.
8. Docs. 7, 8, 11, 12, 13, 26, 29, 37, 45, 101, 108, 121, 124, 152, 153, 157, 162, 182, 192, 198, 199, 200.
9. Doc. 123.
10. Doc. 54.
11. Docs. 118, 133, 161, 164, 167, 183, 190, 197.
12. Docs. 15, 17, 27, 41, 46, 48, 49, 50, 53, 131, 135, 144, 146.
13. Doc. 175.
14. Docs. 9, 42, 57, 58, 80, 84, 89, 106, 107, 109, 122, 138, 156, 189.

Vila-sacra,[18] Peralada,[19] Pollestres,[20] Roses,[21] Sant Joan Sescloses,[22] Sant Miquel Sescloses,[23] Ultramort,[24] Verges,[25] Vilajuïga,[26] Vilanova de la Muga,[27] Vila-sacra [28] i Vilaür.[29] A més a més, hi ha tres documents que fan menció al poble de Vilella, en el Conflent,[30] lloc que fou donat l'any 939 pel comte Sunifred de Cerdanya (927-967) al monestir de Sant Pere de Rodes.

La vila que, segons aquesta documentació, mantenia més relació amb el monestir fou Vila-sacra, potser per ésser també el lloc on el cenobi tenia més possessions, la qual cosa es confirma l'any 1798 quan els monjos decidiren de refugiarse, per motius de guerres, en aquest poble, en la casa anomenada l'Abadia, on romangueren fins el 1805, que es traslladaren a Figueres.

També Sant Pere de Rodes va tenir connexions amb monestirs del seu voltant, i de vegades, amb altres de terres més llunyanes. S'esmenten els de Sant Feliu de Cadins,[31] situat prop de Cabanes d'Empordà, Sant Llorenç del Mont,[32] antiga abadia benedictina en la muntanya de la Mare de Déu del Mont, Sant Miquel Sescloses,[33] que originalment pertanyia al monestir de Banyoles i més tard estigué relacionat amb Sant Pere de Rodes, en unes dates que era regit per una priora, Sant Pau del Camp, de Barcelona, de l'Orde benedictí,[34] Sant Pere de Tercui, a l'Alta Ribagorça, fundat

15. Doc. 10.
16. Docs. 30, 33, 113.
17. Doc. 105.
18. Docs. 16, 63, 159, 160.
19. Doc. 85.
20. Doc. 44.
21. Doc. 65.
22. Docs. 3, 4, 5, 23, 24, 25, 31, 40, 47, 51, 56, 60, 61, 64, 71, 98, 119, 139, 143, 145, 147, 149, 158, 166, 169, 170, 184, 185, 186, 188, 196.
23. Docs. 129, 130, 132, 134.
24. Docs. 52, 125, 126.
25. Doc. 179.
26. Docs. 55, 57, 58, 59, 82, 140, 141, 150, 155, 163, 187.
27. Docs. 66, 67, 69, 78, 79, 104, 114.
28. Docs. 1, 2, 3, 6, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 62, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 81, 83, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 102, 103, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 120, 127, 128, 136, 137, 142, 148, 151, 154, 168, 174, 176, 177, 180, 191, 193, 194, 195, 202, 203
29. Doc. 201.
30. Docs. 171, 172, 173.
31. Doc. 34.
32. Docs. 192, 196, 198, 199, 200, 201.
33. Docs. 25, 129, 130, 132, 134.
34. Doc. 129.

l'any 1061 per monjos del monestir de Sant Pere de Rodes[35] i Santa Maria de Penardell,[36] situat al nord-oest de Vilaüt, dins el municipi de Pau.

És precisament la documentació intermonàstica la que ens dóna a conèixer els monjos que formaven la comunitat, en diversos moments, durant els segles que s'estudien. En tenim notícies l'any 1221,[37] i després en 1384,[38] 1432[39] i 1471.[40] De tots els càrrecs, els més esmentats, al llarg de les tres centúries, són el d'abat i el de cambrer, per procedir la major part dels documents, com veurem més endavant, d'aquestes dues autoritats. Això ens ha permès de conèixer les diverses persones que regiren la cambreria, i a les quals tot seguit alludim. També, per la mateixa raó, podríem reconstruir l'abaciologi, però ens abstenim de citar-lo, per haver estat moltes vegades publicat. Els cambrers que desenvoluparen aquest càrrec, segons les dates de la nostra documentació, foren: Guillem Alliola (1221), Ramon Ponç (1253), Guillem de Serbolis (1263), Ramon de Bianya (1274), Ramon de Romanyà (1305-1320), Ramon de Bosquerons (1326-1334), Bernat de Terrades (1336-1347), Jaume de Palol (1349-1363), Guillem Solana (1371-1400), Pere Pons (1403-1407), Pere de Resa (1419), Joan Massot (1444-1458), Jaume Coll (1486) i Francesc Albanell (1499-1500), abat de Sant Llorenç de Munt i administrador dels béns de la cambreria de Sant Pere de Rodes.

Cal assenyalar que, malgrat que la quasi totalitat d'aquests pergamins pertany a particulars, en tres moments es fa referència a les relacions mantingudes entre l'abat del monestir i el comte d'Empúries. L'any 1282[41]

35. Doc. 44.

36. Doc. 132.

37. Doc. 3. Constava de: *abbas,* Bernat; *camerarius,* Guillem Alliola; *hospitalarius,* Ramon d'Avinyó; *infirmarius,* Gerald; *prepositus de Fortiano,* Bernat; *prior,* Guillem; *monachi,* Bernat, Guillem Paner, Joan, Pere de Vilarig, Ramon Castellà i Ramon de Fontanell.

38. Doc. 143. Es componia de: *abbas,* Bertran; *camerarius,* Guillem Solana; *cellerarius,* Pere de Montpalau; *cenator,* Hug de Reixac; *elemosinarius,* Arnau Boter; *infirmarius,* (?) Comte; *piaterius,* és totalment illegible el seu nom; *prepositus de Furtiano,* Bernat Escruc; *prepositus de Pollestris,* Pere Pons; *prepositus de Turquino,* Bernat de Pontons; *prepositus de Viladematho,* Ramon de Santa Pau; *sacrista,* Guillem Çayla; *monachi,* Berenguer de Vivar, Guillem Gil, Pere Castelló i Ramon de Fortià.

39. Doc. 177. Era formada per: *abbas,* Esteve; *camerarius,* Joan Mollet; *cenator,* Joan Mateu; *elemosinarius et subprior,* Gregori Gibern; *hostalerius,* Bernat Oller; *infirmarius,* Gausfred de Milar; *operarius et prior,* Martí Janer; *piaterius,* Marc de Fortià; *prepositus de Lanciano,* Bernat de Treballs; *prepositus de Viladematho,* Francesc de Godell; *sacrista,* Antoni Valls; *monachi,* Hipòlit Roger, Pere Deulosal i Pere Perafita.

40. Doc. 189. La constituïen: *abbas,* Bernat; *cellerarius,* Jaume Coll; *elemosinarius,* Gabriel Miquel; *hostalerius,* Narcís Vilafant; *infirmarius,* Francesc Ferrer; *operarius et prior,* Joan Mateu; *piaterius,* Bernat Ponç; *prepositus de Viladematho,* Joan Genís; *monachi,* Felicià Grifon, Joan Capó i Paulí Vicenç.

41. Doc. 15, publicat per FRANCESC MONSALVATJE I FOSSAS: *Colección Diplomática del Condado de Besalú.* Olot 1902, Tom. XII, pp. 262-264, doc. MXXIV.

Ponç V (1277-1313) concedí permís a l'abat Ramon per a construir i edificar a la parròquia de Sant Julià de Fortià, amb autorització de posar-hi batlle i amb jurisdicció de les causes civils, tot reservant-se, però, el comte les criminals. El 1308,[42] els vincles entre les dues parts esmentades no foren tant excellents, car Ponç V mantingué un plet amb, l'aleshores, cambrer de Sant Pere, Ramon de Romanyà, sobre el lloc de Camallera. Uns anys més tard, el 1395,[43] Joan I, fill del comte Ramon Berenguer I (1341-1364), donà una terra en el terme de Sant Joan Sescloses, prop de l'estany de Castelló d'Empúries, on el cenobi tingué drets de pesca, a Guillem Solana, cambrer de Sant Pere, com a gratitud pels serveis prestats pel monestir.

2. Classificació jurídica de la documentació.

Aquests documents en la seva major part són purament administratius. Hi predominen, segons es manifesta en el següent índex, els establiments enfitèutics, les compra-vendes i les prestacions de vassallatge. Per tal de conèixer millor el caràcter de cada un, hem intentat d'esbrinar la seva procedència directa de les diverses dignitats que portaven l'administració del monestir, la qual cosa és assenyalada, en la majoria dels casos, al dors dels pergamins. Així, veiem que vuitanta-cinc d'ells provenen del «camerarius», vuitanta de l'«abbas», nou del «piaterius», cinc del «cellerarius» i la resta no indica cap especificació.

Caràcter	Número del pergamí	Total
Apoques:	33, 39, 80, 87, 178, 181, 190	7
Capbreus:	48, 49, 50, 52, 57, 77, 159, 160, 171, 172, 173, 198, 199, 200, 202	36
Collació:	192	1
Compra-vendes:	2, 14, 21, 27, 31, 40, 56, 60, 61, 70, 82, 104, 107, 122, 127, 133, 134, 138, 140, 141, 145, 147, 151, 153, 155, 170, 175, 176, 177, 179, 183, 184, 185, 186, 196, 197	36
Debitoris:	73, 109, 152, 162	4
Definicions:	6, 10, 13, 135, 142, 189	6
Donacions:	3, 15, 25, 43, 69, 86, 158, 163	8

42. Doc. 26.
43. Doc. 158.

Caràcter	Número del pergamí	Total
Establiments emfitèutics:	1, 4, 5, 7, 8, 18, 22, 32, 36, 38, 65, 83, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 108, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 128, 137, 149, 154, 156, 167, 169, 174, 182, 187, 193, 195, 202, 203.	42
Permutes:	12, 44, 46, 114, 123, 139	6
Prestacions de vassallatge:	9, 11, 16, 28, 29, 45, 54, 59, 62, 63, 67, 68, 72, 74, 75, 76, 79, 81, 84, 85, 89, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 121, 125, 126, 157, 161, 180	33
Proclamació de drets:	143	1
Protesta:	17	1
Reconeixements de censos:	19, 20, 30, 34, 41, 47, 51, 53, 55, 58, 66, 78, 88, 103, 118, 119, 124, 132, 136, 150, 201	21
Reduccions de censos:	23, 24, 35, 41, 64, 71, 110	7
Renúncies:	120, 131, 148, 164, 165, 166, 168, 188, 191, 194 . .	10
Sentències:	26, 37, 42, 129, 130, 144, 146	7

2.1. *Àpoques.*

Són set documents, el contingut dels quals només és de caràcter econòmic. Es tracta de comprovants on el creditor declara que el deutor ha pagat la quantitat deguda.

La major part fa referència al pagament de certes quanties a l'abat de Sant Pere de Rodes per motius de deutes contrets. Així, l'any 1313 [44] Gerard de Pals expedeix una àpoca a l'abat Berenguer pels quatre mil sous barcelonesos que li devia i li ha pagat de les rendes dels castells de Marçà i de Vila-sacra. Successivament, en diversos moments, hom signa rebuts d'aquest tipus, ja sigui per compres efectuades o bé per ajuts monetaris prestats.

2.2. *Capbreus.*

Són escriptures on consta el reconeixement sota jurament que fa l'emfiteuta dels drets del seu senyor directe, en aquest cas, l'abat de Sant Pere, sobre els immobles que el primer té en domini útil, com a resultat d'un procés judicial.

44. Doc. 33.

Es fa relació o descripció dels béns afectats, de llur situació i afrontacions, de llur superfície, donada en vessanes, mesura agrària pròpia de l'actual Empordà i d'altres llocs del Gironès, i dels drets dominicals, especialment, pagament de lluïsmes i foriscapis.

Els llocs esmentats en aqnests tipus de documents són: Fortià, Llançà, Palol de Vila-sacra, Santa Eulàlia de Vilella, Ultramort, Vila-juïga i Vila-sacra. Signen els actes els cambrers Ramon de Bosquerons i Pere de Resa.

2.3. *Collació.*

Només hi ha un sol document de l'any 1481 que transmet l'acte jurídic pel qual Jaume Coll, abat de Sant Llorenç de Munt i administrador dels béns de la cambreria de Sant Pere de Rodes, atorga el benefici de la confraria de Santa Maria de l'església de Camallera.

2.4. *Compra-vendes.*

En general, es tracta de venda de terres i, a vegades, de masies i fins i tot de batllies, encara que l'objecte d'aqnestes vendes sigui més freqüentment la propietat emfitèutica que la plena propietat. També s'inclouen en aquest grup els documents que contenen la venda de certes rendes, així com de drets senyorials.

Llur estructura diplomàtica respon a un esquema clàssic d'aquests tipus de negocis jurídics, on sempre s'indiquen els noms, tant del comprador com del venedor, i la cosa que és venuda. Convé recordar la important informació que forneixen per al coneixement de la superfície agrària, en oferir la descripció de les parcelles venudes, la seva extensió, i, de tant en tant, la seva dedicació. El preu és a base de diners, sense pagar mai en espècie com a mitjà per a efectuar la compra. Quasi sempre les monedes fan referència a sous o lliures de Magalona menys en dos documents de l'any 1375,[45] en què el valor de dos trossos de terra a Castelló d'Empúries és de 25 i 12 florins d'or d'Aragó, respectivament. Com que són documents d'una mateixa zona, és interessant de veure l'evolució del cost de la terra per unitat de mesura superficial dins una idèntica categoria.

Pel fet que, molt sovint, aquestes terres venudes estan sotmeses a un cens —que sol ésser d'una o dues mitgeres d'ordi o de forment a pagar

45. Docs. 133, 134.

anualment al monestir de Sant Pere—, es fan constar clàusules que nomenen el comprador com a veritable senyor de l'objecte adquirit, tot reservant-se, però, el domini directe, l'abat de l'esmentat monestir.

En pocs casos, és la mateixa comunitat de Sant Pere la que amplia, per mitjà de compra, les seves possessions.

Segons es desprèn del quadre que a continuació presentem, on consten els noms del comprador i venedor, lloc on està situada la cosa venuda, l'objecte venut, el preu, l'any i el número del pergamí, no podem dir que es realitzessin repetides compres en un temps i lloc determinat per les mateixes persones, la qual cosa ens demostra que no hi hagueren acaparaments de terres.

Comprador	Venedor	Lloc	Objecte	Preu	Any	Núm. Perg.
Esteve Barrera	Guillem Jaspert	Vila-sacra	batllia	110 s.m.	1200	2
Guillem (?)*	Ermessinda (?)	Vila-sacra	2 p. de terra	14 s.m.	1282	14
Fr. Guillem Compte	Pere Arnan	Vila-sacra	drets de tasca i braçatge	10 s.m.	1304	21
(?)	(?)	Fortià	1 camp	(?)	1309	27
Bartomeu Garrigola	Maria, vídua de Pere Arnau	Sant Joan Sescloses	drets	10 s.m.	1311	31
Pere Melli	Guillem de Siurana	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	126 s.m.	1320	40
Bernat Duran	Berenguera, muller de Joan Ramon	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	12 ll.m.	1330	56
Guillem Gifred	Fr. Pere de Resa	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	100 s.m.	1334	60
Perpinyà Bertran	Ermessinda, muller d'Andreu Recordera	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	60 s.m.	1334	61
Guillem Martí	Pere Agustí	Vila-sacra	1 p. de terra	43 s.m.	1339	70
Ermessinda, filla d'Arnau de Matacalda	Ermessinda, muller de Pere Llop	Vilajuïga	1 camp	10 ll.m.	1345	82
Abat de Sant Pere	Guillem Alió	Vilanova de la Muga	rendes	——	1351	104
Miquel Domènec	Joan Jenohemi	Llançà	1 p. de terra	50 s.m.	1353	107
Bernat Palau	Pere de Matacàlida	Llançà	1 mas	35 ll.m.	1365	122
Pere Pellicer	Bernat Jofre	Vila-sacra	1 p. de terra	22 s.m.	1374	127
Guillem Girona	Berenguer Salravi	Castelló d'Empúries	1 p. de terra	(?)	1375	133
Cambrer de Sant Pere de Rodes	Dolça (?)	Sant Miquel Sescloses	1 p. de terra	12 florins d'or d'Aragó	1375	134
Bernat Palau	Pere Quintana	Llançà	1 mas	23 ll.m.	1379	138
Guillem Benet	Ramon Martí	Vilajuïga	1 p. de terra	30 s.m.	1383	140

Comprador	Venedor	Lloc	Objecte	Preu	Any	Núm. Perg.
Guillem Benet	Miquel de Sanjoan	Vilajuïga	1 mas	6 ll. 10 s.	1384	141
Bernat Pere	Guillem Paulet	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	27 s. 6 d.m.	1388	145
Bernat Puig	Bernat Serra	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	22 s.m.	1389	147
Ramon Llompart	Pere Esteban	Vila-sacra	batllia	1.360 s.m.	1392	151
Fr. Guillem Solana	Dalmau Ponç	Camallera	censos	60 ll.m.	1392	153
Bernat Gamell	Berenguer Gamell	Vilajuïga	1 mas	8 ll.m.	1393	155
Galceran Massó	Nicolau Ricart	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	97 s.m.	1419	170
Nicolau Barrera	Fr. Joan Massot	Garriguella	1 p. de terra	95 ll. 5 s.m.	1424	175
Caritaders de Vila-sacra	Abat de Sant Pere	Vila-sacra	1/4 part del delme	481 ll.m.	1432	176
Abat de Sant Pere	Caritaders de Vila-sacra	Vila-sacra	1/4 part del delme	diversos censos	1432	177
Joan Pin, Antoni Garbin Bernat Portes	Guillem Amat	Verges	1 benefici	8 ll. barceloneses	1438	179
Pere Domènec	Joan Domènec	Castelló d'Empúries	1 botiga	40 ll.m.	1450	183
Fr. Joan Massot	Vídua de Joan Messeguer	Sant Joan Sescloses	1 prat (3 v.)	60 s.m.	1457	186
Elisenda, vídua de Francesc Alfonso	Fr. Jaume Coll	Sant Joan Sescloses	tots els foriscapis del mas Prats	——	1486	196
Joan Antreseria	Pere Sauri	Castelló d'Empúries	1 p. de terra	8 ll.m.c.	1493	197

* El signe d'interrogació indica que el pergamí està en mal estat i són illegibles les dades que es fan constar en aquest quadre i, algunes vegades, aquestes tampoc s'esmenten. Abreugem: p.=peça; ll.m.=lliura melgoresa; s.m.=sou melgorès; d.m.=diner melgorès; m.c.=moneda corrent; v.=vessana (aquesta referència consta en pocs casos i per això no s'assenyala sempre).

2.5. *Debitoris*

Són només quatre els documents on consta l'existència d'un deute. L'any 1341 [46] és el mateix abat qui reconeix ésser deutor del noble Francesc de Cervià, no obstant això, en dates posteriors són habitants de dos pobles que han contret un dèbit amb el monestir. El 1354,[47] l'obligació de tornar la quantitat deixada corre a càrrec de Pere Tina, de Llançà, el 1392,[48] de Dalmau Pons, de Camallera, i el 1399,[49] de Bernat Colom, també del mateix poble.

2.6. *Definicions.*

Són sis els documents en què els atorgants transmeten la possessió d'una cosa, especialment d'un tros de terra, a una altra persona a la qual fan lliure de tot tipus de cens després d'haver pagat una certa quantitat per a dur a terme la compra assenyalada. En alguns casos és el mateix abat el qui fa la definició, i en altres es porta a terme en el seu nom, car el negoci jurídic és fet per particulars que estan sota l'autoritat de Sant Pere de Rodes.

El període de temps que comprèn aquest tipus de contracte és perpetu, ja que és extensiu també als fills de la persona que fa l'adquisició, així com a tota la seva descendència.

L'absolució comporta la menció de termes com *francus, liber, quitius et absolutus de dicto dominio et servitate dicti domini abbatis,* que es repeteixen al llarg del document. Entre les persones absoltes es troben: Joan Jaspert i Andreu Batlle, de Vila-sacra;[50] Pere de Bruc, de Llers;[51] Bernat Roure, de Fortià,[52] i Pere Ferrer, de Llançà.[53]

2.7. *Donacions.*

S'inclouen en aquest apartat diversos tipus de donacions. Unes són motivades per a la salvació de l'ànima,[54] altres per retribuir els serveis

46. Doc. 73.
47. Doc. 109.
48. Doc. 152
49. Doc. 162.
50. Docs. 6, 142.
51. Doc. 10.
52. Doc. 135.
53. Doc. 189.
54. Doc. 3

prestats,[55] i en la majoria, malgrat que es tractava de donacions, els donatàris restaven sotmesos a una sèrie de requisits envers els béns rebuts, com ara que calia donar l'onzena part de l'explotació a l'abat, que sempre se'n reservava el domini.

L'objecte donat no sol ésser terres, com succeix en les altres categories documentals, sinó batllies, molins, delmes i fins i tot concessions de permisos de coses tan diverses, com són edificar o bé plantar una vinya en llocs determinats.

2.8. *Establiments emfitèutics.*

És la documentació més nombrosa, que transmet un contracte pel qual l'abat de Sant Pere dóna a una altra persona la potestat útil d'unes terres, per tal que siguin millorades, tot retenint-ne, però, el domini directe en canvi de rebre un cànon, pensió o cens anual.

Tot seguit del nom de l'estabilient es troba la fórmula *dono et stabilio ad accapitum sive emphiteosim,* pròpia d'aquests documents; després el nom de l'emfiteuta, així com la situació de la terra en emfiteusi. Immediatament, s'estableix el cens que cal pagar cada any en la festivitat de Sant Pere i de Sant Fèlix, assenyalat en mitgeres d'ordi o de forment, segons la mesura de Castelló d'Empúries, per ésser aquesta unitat de capacitat la que més s'emprava a Girona, abans de la reducció de mesures, feta l'any 1589.[56]

A més a més, s'indica el preu que es disposà en el moment de rebre la terra *pro acapito* i que acostumava a pagar-se en sous de Magalona.

El lloc on el monestir de Sant Pere establí més emfiteutes fou Vilasacra, i els termes emprats per denominar la cosa establerta foren: *quadrum terre; fexia terre; quaedam pars; quidam campus; quidam ortus.* Per tal de donar a conèixer millor els mots de les terres de l'esmentat poble, fem aquí una allusió d'ells que es trobaven després de les paraules *in loco vocato:* «Clos», «Closa», «Closa Veyla», «Çes terres», «Colomer», «Feixa de les Conamines», «Grilea», «Malols», «Marneres», «Muradany», «Ogal», «Pugelas» i «Sagual de daval». A continnació donem el nom de tots els emfiteutes, el poble on s'establiren, l'objecte de l'emfiteusi o domini útil d'una cosa immoble, la quantitat lliurada *pro acapito,* l'any i el número del pergamí:

55. Doc. 86.

56. MADURELL I MARIMON, JOSEP M.: *Derechos enfitéuticos en la Diócesis Gerundense.* «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses», XVI (1963), pp. 249-297.

Emfiteuta	Lloc	Objecte	Preu «pro acapito»	Any	Núm. Perg.
Joan Jaspert	Vila-sacra	1 era	36 s.m.	1200	1
Pere Arnau	Sant Joan Sescloses	1 «condemina»	——	1253	4
Bernat Ort	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	——	1253	5
Maria (?)	Camallera	1 p. de terra (2 v.)	14 s.m.	1263	7
Arnau Fèlix	Camallera	1 p. de terra (1 v.)	7 s.m.	1263	8
Esteve Barrera	Vila-sacra	batllia	100 s.m.	1301	18
Esteve Barrera	Vila-sacra	batllia	——	1304	22
Bernat Palau	Vila-sacra	1 p. de terra	1.100 s.m. (sic)	1313	32
Jaume Feger	Vila-sacra	1 p. de terra	8 s.m.	1317	36
Pere Ramon	Vila-sacra	escrivania	8 ll.m.	1319	38
Bartomeu Peric	Roses	1 p. de terra	10 ll.m.	1336	65
Pere Ort	Vila-sacra	1 hort	8. s.m.	1345	83
Joan Blanch	Vila-sacra	2 p. de terra	20 s.m.	1347	90
Berenguer de Subirats	Vila-sacra	1 p. de terra	20 s.m.	1347	93
Guillem de Ventalló	Vila-sacra	1 p. de terra	195 s.m.	1347	94, 95
Joan Blanc	Vila-sacra	1 p. de terra	95 s.m.	1347	96
Guillem Pagès	Vila-sacra	1 p. de terra	101 s.m.	1347	97
Berenguer Negre	Vila-sacra	1 p. de terra	60 s.m.	1347	99
Pere Puig	Camallera	1 masada	50 s.m.	1353	108
Guillem Seguer	Vila-sacra	1 camp	7 ll.m.	1357	111, 112
Pere Solans	Marçà	1 p. de terra	10 s.m.	1357	113
Jaume Borràs	Vila-sacra	4 p. de terra	2 patells d'ànecs	1358	115
Pere Ponç	Vila-sacra	1 p. de terra	20 s.m.	1358	116

Emfiteuta	Lloc	Objecte	Preu «pro acapito»	Any	N.º Perg.
Guillem Seguer	Vila-sacra	1 camp	25 s.m.	1358	117
Bernat Roca	Vila-sacra	1 p. de terra	——	1374	128
Guillem Pagès	Vila-sacra	1 p. de terra	101 s.m.	1377	137
Pere Martí	Sant Joan Sescloses	1 p. de terra	5 s.m.	1390	149
Bartomeu Andreu	Vila-sacra	1 p. de terra	12 d.m.	1393	154
Fr. Huguet de Reixac	Llançà	1/2 sala d'una casa	——	1394	156
Pere Salvador	Castelló d'Empúries	1 p. de terra (6 v.)	——	1404	167
Bartomeu Rabet	Vila-sacra	1 p. de terra	5 s.m.	1420	174
Narcís Pujol	Camallera	1 masada	55 s.m.	1444	182
Martí Campalier	Vilajuïga	1 p. de terra	6 mitgeres de blat	1458	187
Esteve Bordas	Vila-sacra	1 prat (4 v.)	4 mitgeres d'ordi i un parell de perdius	1481	193
Pere Renoau	Vila-sacra	1 p. de terra (2 v.)	3 mitgeres d'ordi i un parell d'oques	1485	195
Margarida, muller de Joan Avinyó	Vila-sacra	1 masada	——	1499	203

2.9. *Permutes.*

En quatre dels sis documents que contenen un intercanvi, l'objecte permutat és un terreny, que pels intervinents és considerat d'igual valor, de tal manera que no es produeix cap desavantatge que tingui d'ésser compensada. Ambdós contractants actuen com a venedors i n'assumeixen les responsabilitats com en la compra-venda.

Una de les parts és el cambrer de Sant Pere, que permuta propietats en els termes de Camallera, Fortià i Vilanova,[57] i en dos moments és el mateix abat, que concedeix el bescanvi d'una rectoria i d'una capellania, de Sant Esteve de Mata i de Sant Joan Sescloses, respectivament, per un altre benefici.[58]

Els motius pels quals es porten a terme els canvis no s'esmenten en la documentació, encara que les limitacions de les terres, així com la seva proximitat amb altres possessions de cadascun dels contratants expliqui el perquè d'aquests negocis jurídics.

2.10. *Prestacions de vassallatge.*

És el tercer tipus documental més nombrós que es conserva del fons de Sant Pere de Rodes. Procedeix directament de l'abat, com a senyor de les terres que tenia en feu cultivades pels seus vassalls. Entre aquests pergamins tant es troben els reconeixements de relacions de vasallatge existents com els de nova creació.

El document, en general, conté una primera part on el vassall declara posseir terres del monestir i reconeix els seus deures com a feudatari, i una segona part en la qual jura a l'abat fidelitat amb el compromís de servir-lo en canvi de rebre una protecció, tant per a ell com per a la seva família.

Dotze d'aquests actes, quasi la meitat d'ells, són fets per dones que presten vassallatge a l'abat, amb el consentiment del seu marit, *consensu et voluntate dicti viri mei.* Aquest és, precisament, el que clou l'acte amb una clàusula de beneplàcit: *Et ego... vir dicte... predictis consenciens hec omnia firmo et laudo.*

Tot seguit donem el nom dels vassalls, el lloc on tenien les terres del monestir en feu, l'any i el número del pergamí:

57. Docs. 12, 46, 114.
58. Docs. 123, 139.

Vassall	Lloc	Any	Pergamí
Berenguer de Llançà	Llançà	1268	9
Pere Ramon	Camallera	1273	11
Ramona de Palol	Palol de Vila-sacra	1284	16
Berenguer Ribas	Vila-sacra	1309	28
Guillermina de Camallera	Camallera	1310	29
Bernat Colom	Camallera	1326	45
Guillermina Oliva	Canelles	1329	54
Duran de Tina	Llançà	1331	59
Pere Ramon	Vila-sacra	1335	62
Castelló Pagès	Palol de Vila-sacra	1335	63
Brunesinda Pere	Vilanova de la Muga	1338	67
Diversos habitants de Vila-sacra	Vila-sacra	1338	67
Sibilla Terrat	Vila-sacra	1341	72
Francesc i Bartomeu Ventalló	Vila-sacra	1342	74
Arsenda Bernat	Vila-sacra	1342	75
Saurina Ferrer	Vila-sacra	1342	76
Castelló Vidal	Vilanova de la Muga	1343	79
Elisenda Martí	Vila-sacra	1344	81
Joana de Llançà	Llançà	1346	84
Marc Asam	Peralada	1346	85
Joan Rossell	Llançà	1347	89
Jaspert Prats	Sant Joan Sescloses	1347	98
Ramon Pagès	Vila-sacra	1349	100
Guillem Gener	Camallera	1349	101
Francesca de Condamina	Vila-sacra	1349	102
Ramon de Vesusi	Palau-saverdera	1352	105
Jaume Trunyols	Llançà	1352	106
Berenguer Renoudí	Camallera	1363	121
Bernat Cebrià	Ultramort	1371	125
Guillem Bofill	Ultramort	1372	126
Ponç Pere	Camallera	1395	157
Diversos habitants de Castelló d'Empúries	Castelló d'Empúries	1398	161
Diversos habitants de Vila-sacra	Vila-sacra	1440	180

2.11. *Proclamació de drets*

Un sol document de l'any 1384 [59] es refereix a la proclamació de certs drets per part del cambrer de Sant Pere, Guillem Solana, respecte a diverses terres que el monestir posseïa en el terme de Sant Joan Sescloses.

És interessant per a conèixer els diversos membres que en aquell moment formaven la comunitat, per a la qual cosa remetem al preludi d'aquest treball.

2.12. *Protesta.*

També és un sol document [60] d'aquest caràcter el que ens ha arribat fins a nosaltres. A causa del seu estat de conservació, molt borrós, se'n fa difícil la lectura. En línies generals podem dir que l'abat Ramon, l'any 1289, per mitjà del seu procurador, Pere de Fortià, fa una protesta per unes propietats en el terme de Fortià que li pertanyien.

2.13. *Reconeixements de censos.*

Diversos habitants dels pobles de Camallera, Castelló d'Empúries, Fortià, Llançà, Marçà, Sant Joan Sescloses, Sant Miquel Sescloses, Vilajuïga, Vilanova de la Muga, Vila-sacra i Vilaür confessen tenir en cens unes terres, propietat del monestir. Unes vegades, l'acte de reconeixement es fa a l'abat i en altres casos al «piaterius», persona encarregada de recaptar, precisament, els censos.

Per mitjà d'aquests documents, el cenobi cedeix a diverses persones el domini ple d'una finca, reservant-se el dret a percebre una pensió anual sobre la terra que cal que pagui el censatari.

El seu estudi és interessant, pel coneixement dels grups socials endeutats i per a esbrinar la manera d'actuar del monestir, com a censualista, envers les seves propietats. A més a més donen a conèixer les denominacions de les terres, que són de petita extensió, així com llurs límits, la qual cosa és útil per a recompondre la toponímia menor.

Una clàusula destacada és la menció de les condicions en què consisteix el cens, que, de vegades, sol ésser el pagament d'una quantitat de

59. Doc. 143.
60. Doc. 17.

diners i, d'altres, el lliurament en espècie d'algun animal o de diverses mitgeres de forment. La liquidació és anual i tendeix a efectuar-se, com ja hem vist n altres actes, el dia de Sant Pere i de Sant Fèlix.

Quant al gaudi dels béns a cens, no sol haver-hi cap termini temporal mentre satisfaci, cada any, el censatari el pagament establert i així podrà beneficiar-se'n indefinidament, sense ésser mai inquietat per altres. Per això, no és estrany que els fills vulguin tenir les mateixes terres a cens que llurs pares, malgrat que, segons llur voluntat, podien redimir-los en qualsevol moment.

2.14. *Reduccions de censos.*

Era propi del cambrer de Sant Pere percebre la «tasca» i altres drets de les terres que cultivaven els seus súbdits, que equivalia a una onzena part de la collita. Per mitjà d'aquests documents, es redueix l'esmentada imposició senyorial i, en recompensa, s'obliga només a pagar una mitgera d'ordi.

A través de la clàusula, *reduco ad certum censum tibi... perpetuo quamdam terram,* el monestir reduïa perpètuament al vassall i es comprometia a no exigir-li mai, ni en judici ni sense, les imposicions esmentades. Altrament el vassall es responsabilitzava a pagar la mitgera d'ordi, també el dia de Sant Pere i el de Sant Fèlix.

2.15. *Renúncies.*

Per tals documents, s'entenen les cessions que fan diversos habitants de Camallera, Castelló d'Empúries, Fortià, Sant Joan Sescloses i Vila-sacra, d'unes terres a cens del monestir.

Els verbs emprats per a fer la «renunciatio» són *renuncio, diffinio et remitto,* o bé, *cedo, diffinio et relaxo,* que indiquen que es torna la terra al cambrer de Sant Pere, tot assenyalant el lloc on estava situada, els seus límits i, de vegades, la seva denominació.

Els motius que s'esmenten per a renunciar les dites terres són perquè resulten inútils i danyoses per a la persona que les cultivava.

Quant al cens a pagar, com ja hem vist en altres documents, solia ésser d'una mitgera de forment, i l'extensió de la terra d'una a dues vessanes.

Una vegada més, aquests tipus documentals són d'interès per a estudiar l'evolució econòmica agrària i la diversa toponímia

2.16. *Sentències.*

Es conserven també entre el fons de Sant Pere uns quants plets que mantingué el cenobi amb altres institucions de caràcter eclesiàstic, com ara el clergue de Fortià, per qüestions del seu manteniment [61] o bé de caràcter particular, amb el poble de Llançà.[62]

Destaca entre aquests documents la sentència en un plet que ja hem esmentat, entre el comte Ponç V d'Empúries i el cambrer de Sant Pere [63] i que per la seva importància transcrivim íntegrament en l'apèndix.

És d'interés la consulta d'aquests documents per a conèixer les relacions del monestir amb altres estaments eclesiàstics i privats, així com per a tenir notícia dels procuradors nomenats per ambdues parts, de vegades per a entaular querella, o bé per a defensar-se de la portada a terme per la part contrària.

3. Els rogataris en els documents.

Entenem per rogatari aquell qui per encàrrec de l'autor o destinatari d'un document redacta, escriu o autentifica. Hem escollit el terme rogatari per ésser més ampli, malgrat que el cas més típic sigui el de notari.

La seva subscripció apareix en una línia separada de la resta del text i consisteix en una fórmula estereotipada de la qual, segons el contingut, podem establir els grups següents:

3.1. *Rogataris amb caràcter sagrat.*

Apareixen en subscripcions en què a continuació del nom hom esmenta la condició sagrada de l'escrivà, sense constar-hi, però, cap expressió del títol de notari.[64] La seva presència en els documents és motivada perquè, a vegades, actuen en substitució d'un escrivà públic.

Els termes que alludeixen al seu caràcter sagrat són: *monachus, sacerdos, clericus* i *presbiter.*

61. Docs. 144, 146.
62. Doc. 42.
63. Doc. 26.
64. Docs. 3, 7, 8, 11, 12, 18, 19, 20.

Un exemple de les clàusules emprades és: *Bernardus, monachus et sacerdos qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.*[65]

3.2. *Rogataris públics d'una vila*

Són notaris que exerceixen en un poble o vila, la identitat del qual va precedida del nom del notari juntament amb els termes: *scriptor* o *notarius.*[66]

Són freqüents clàusules com aquesta: *Sig+num Guillelmi Juliani publici Lercii notarii qui hoc scripsit.*[67]

3.3. *Rogataris públics d'una vila sota l'autoritat de Sant Pere de Rodes.*

Són cinquanta els documents on els notaris recolzen la seva «fides publica» en la persona de l'abat.[68] Era privilegi d'aquesta autoritat nomenar els notaris que actuaven en els llocs de les seves jurisdiccions com ho acredita l'establiment a l'escrivania de Vila-sacra,[69] fet per l'abat Berenguer de Riumors, el 6 de juliol de 1319, a favor de Pere Ramon. La designació era vitalícia, i entre les seves atribucions destaquen el poder escriure o subscriure tot tipus d'instrument, tant públic com privat: *...possis per te et per quem seu quos volueris idoneos, tamen ut publicus notarius scribere, conficere et subscribere omnia instrumenta et ultimas voluntates, atestaciones, sententias et indicionum acta et quascumque alias scripturas publicas et privatas et omnia alia et singula que ad officium tabellionatus spectant...*

A més a més, podien aquests notaris ésser substituïts per les persones que creguessin més capacitades, sempre, però, sota l'autorització de l'abat.

Les escrivanies eren concedides en forma d'establiments emfitèutics i en el moment de rebre l'emfiteuta o notari la potestat d'exercir com a tal en el lloc assignat tenia que pagar *pro accapito* vuit lliures melgoreses i de cens anual una lliura, aproximadament.

Les viles que tenien notari dependent de Sant Pere eren, a més de Vila-sacra, el Far, Llançà i Marçà.

65. Doc. 3.
66. Docs. 1, 4, 6, 9, 10, 13-17, 21-46, 52, 54, 56, 60, 61, 84, 85, 89, 109, 121, 123, 125, 126, 134, 143, 144, 146, 171, 173, 180, 190, 196, 198, 199, 200, 201.
67. Doc. 10.
68. Docs. 30, 62, 63, 65, 68, 72, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 83, 88, 90-97, 99, 100, 102, 103, 107, 110-113, 115-117, 120, 122, 127, 128, 136, 137, 140, 142, 151, 154, 156, 168, 174, 176, 177, 202.
69. Doc. 38, el qual transcrivim a l'apèndix.

Les clàusules que ens indiquen les dependències directes del monestir solen expressar-se així: *Signum Raymundi Guillelmi Crespiani notarii publici de Villasacra auctoritate domini abbatis monasterii Sancti Petri Rodensis, domini dicti castri, qui hoc scribi, feci et clausi.*[70]

3.4. *Rogataris públics de jurisdicció més ampla.*

S'inclouen en aquest apartat els notaris, la jurisdicció dels quals s'estén per tots els llocs, pobles, terres i dominacions del monestir,[71] del comtat d'Empúries [72] o del vescomtat de Rocabertí.[73]

Si el document és escrit o subscrit per un notari del comtat d'Empúries, veurem que al llarg d'aquesta documentació, precisament, en la clàusula notarial es fa palesa la unió del comtat a la corona a partir de l'any 1402. Si fins aquesta data les fórmules reflectien que el notari estava sota l'autoritat del comte i la seva potestat comprenia tot el comtat, des d'aquest moment actuarà per consentiment del rei d'Aragó i el seu àmbit acostumarà a ésser tot el Principat de Catalunya.

Donem a continuació un exemple de cadascuna de les fórmules emprades:

Per al monestir: *Sig+num mei Petri Deuloffo auctoritate abbaciali monasterii Sancti Petri Rodensis, Ordinis Sancti Benedicti, diocesis Gerundensis, notarii publici dicti monasterii et omnium locorum et castrorum eidem monasterio subiectorum qui hoc scripsi.*[74]

Per al comte d'Empúries: *Sig+num Berengarii Raimundi Poch, notarii publici in omnibus terris, locis et iurisdiccionibus comitatus Impuriarum qui hoc scribi fecit et clausit.*[75]

Per al rei d'Aragó: *Sig+num mei Petri Borraciani auctoritate illustrissimi domini regis Aragonum notarii publici per totum Cathalonie Principatum qui hoc scripsi.*[76]

70. Doc. 83.
71. Docs. 189, 191, 193, 194.
72. Docs. 48, 49, 50, 53, 132, 157, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 175, 178, 181, 183, 184, 185, 186, 188, 192, 195, 197.
73. Docs. 159, 160.
74. Doc. 189.
75. Doc. 48.
76. Doc. 166.

Per al vescomte de Rocabertí: *Sig+num mei Michaelis Cursavini auctoritate nobilis viri domini vicecomitis de Ruppebertino notarii publici per totam terram et dominacionem suam hec scribi fecit.*[77]

3.5. *Rogataris públics de Castelló sota l'autoritat del comte d'Empúries.*

Per causa d'ésser gairebé quaranta el nombre de documents signats per notaris públics de Castelló amb autorització del comte d'Empúries, els hem reunits tots sota la denominació del present epígraf,[78] per bé que tres pergamins fan referència al notariat de Garriguella,[79] que depenia de l'esmentat comte.

Andreu Bassa, en transcriure el manuscrit titulat *Liber Collegii notariorum publicorum villae Castilionis Ampuriarum*,[80] ens afirma que a Castelló hi havien dues notaries, una, dita d'en Bofill, la qual era del comte, com ja es manifesta, de vegades, en les clàusules notarials d'aquesta documentació, i l'altra, d'en Mallén, que era dels preveres de la comunitat de l'església major de la vila. Aquestes dues notaries no es podien ajuntar en una i els notaris pertanyents a elles no podien associar-se amb els de l'altra. Cadascuna tenia dos notaris, de manera que eren quatre els que residien a Castelló.

Un model de clàusula emprada és: *Sig+num mei Johannis Thome auctoritate domini comitis Impuriarum notarii publici ville Castilionis qui hoc scripsi.*[81]

La subscripció d'un notari de Garriguella és: *Sig+num mei Guillelmi Orvay auctoritate domini comitis Impuriarum notarii publici loci de Garriguella qui hec scripsi.*[82]

77. Doc. 159.
78. Docs. 41, 47, 51, 55, 57, 58, 59, 69, 71, 73, 78, 79, 86, 87, 98, 101, 104, 105, 108, 114, 118, 119, 124, 129, 130, 131, 135, 138, 145, 148, 149, 152, 153, 161, 197, 203, 204.
79. Docs. 82, 150, 155.
80. *Els privilegis de Castelló i el comtat d'Empúries*. «Estudis Universitaris Catalans», VIII (1914), 289-290.
81. Doc. 152.
82. Doc. 155.

ELS ROGATARIS I LLUR JURISDICCIÓ *

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Garrigàs, Bernat de	Camallera	1263	7, 8
	Garrigàs, Bernat de	Camallera	1273	11
	Garrigàs, Bernat de	Saus	1274	12
	Corts, Julià de	Sant Pere de Rodes	1274	13
	Corts, Julià de	Sant Pere de Rodes	1276	13
	Bernat, Guillem	Comtat d'Empúries	1308	26
	Bernat, Guillem	Verges	1310	29
	Campmany, Pere	Cúria Episcopal de Girona	1317	37
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1326	45
Camallera	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1349	101
	Mateu, Pere	Castelló d'Empúries	1353	108
	Negre, Ramon	Sant Pere de Rodes	1363	121
	Bussingues, Ramon	Castelló d'Empúries	1368	124
	Tomàs, Joan	Castelló d'Empúries	1392	152
	Pellisser, Pere	Castelló d'Empúries	1392	153
	Albert, Pere	Comtat d'Empúries	1395	157
	Clar, Miquel	Comtat d'Empúries	1399	162
	Clar, Miquel	Principat de Catalunya	1403	165
	Andreu, Bernat	Principat de Catalunya	1481	192
	Ombert, Dalmau	Camallera	1499	198-200
Campmany	Negre, Ramon	Sant Pere de Rodes	1367	123
Canelles	Perich, Bartomeu	Sant Pere de Rodes	1329	54

* L'índex topogràfic indica el poble al qual es refereixen els documents. No es fa constar la data tòpica, ja que en la major part dels pergamins només s'esmenta la clàusula *Actum est hoc* o s'al·ludeix al mateix lloc on exercia el notari, menys en els casos que a continuació s'indiquen: *Camallera,* doc. 157, data tòpica: *Camallera; Palol de Vila-sacra,* docs. 159-160, data tòpica; *Palol de Vila-sacra; Sant Joan Sescloses,* doc. 129, data tòpica; *Monestir de Sant Pau de Barcelona;* doc. 130, data tòpica: *Monestir de Sant Miquel Sescloses;* doc. 132, data tòpica: *Monestir de Santa Maria de Penardell; Sant Pere de Rodes,* doc. 178, data tòpica: *Llançà; Vila-sacra,* docs. 191, 193, 194, dates tòpiques: *Vila-sacra.* Dins de cada poble seguim en ordre cronològic.

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Tomàs, Joan	Castelló d'Empúries	1359	118
	Tomàs, Joan	Castelló d'Empúries	1398	161
	Clar, Miquel	Comtat d'Empúries	1400	164
Castelló	Borrassà, Pere	Principat de Catalunya	1404	167
d'Empúries	Borrassà, Pere	Principat de Catalunya	1442	181
	Mayans, Miquel	Castelló d'Empúries	1450	183
	Sant Climent, Joan de	Castelló d'Empúries	1473	190
	Perpinyà, Joan	Comtat d'Empúries	1493	197
	Perpinyà, Pere	Castelló d'Empúries	1282	15
	Pere, Ramon	Peralada	1289	17
	Jonqnera, Bernat	Castelló d'Empúries	1309	27
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1320	41
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1326	46
	Poch, Berenguer Ramon	Comtat d'Empúries	1327-1330	48-50
Fortià	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1329	41
	Poch, Berenguer Ramon	Comtat d'Empúries	1329	53
	Jaspert, Dalmau	Castelló d'Empúries	1374	131
	Vidal, Guillem	Castelló d'Empúries	1375	135
	Barceló de Comas, Pere	Cúria Episcopal de Girona	1388	144
	Barceló de Comas, Pere	Cúria Episcopal de Girona	1389	146
Garriguella	Borrassà, Pere	Principat de Catalunya	1424	175
	Gibert, Bernat	Llançà	1268	9
	Roig, Berenguer	Cúria Episcopal de Girona	1322	42
	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1331	57, 58
	Sobrevilla, Joan	Llançà	1344	80
Llançà	Cabrisses, Francesc	Sant Pere de Rodes	1346	84, 85
	Cabrisses, Francesc	Sant Pere de Rodes	1347	89
	Negre, Ramon	Sant Pere de Rodes	1352	106
	Guillem, Bernat	Llançà	1353	107
	Negre, Ramon	Sant Pere de Rodes	1354	109

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Guillem, Bernat	Llançà	1365	122
	Mallorca, Guillem	Castelló d'Empúries	1379	138
	Ferrer, Guillem	Llançà	1394	156
	«Deuloffo», Pere	Sant Pere de Rodes	1471	189
Llers	Julià, Guillem	Llers	1270	10
	Bernat, Guillem	Castelló d'Empúries	1310	30
Marçà	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1313	33
	Ferrer, Guillem	Marçà	1397	30
Palau-saverdera	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1352	105
	Pere, Ramon	Peralada	1284	16
Palol	Compte, Pere Ramon	Vila-sacra	1335	63
de Vila-sacra	Corsavini, Miquel	Vescomtat de Rocabertí	1396	159-160
Peralada	Cabrisses, Francesc	Sant Pere de Rodes	1346	85
Pollestres	Jonquera, Bernat	Sant Pere de Rodes	1326	44
Roses	Compte, Pere Ramon	Vila-sacra	1336	65
	Bernat	——	1221	3
	Pere, Guillem	Castelló d'Empúries	1253	4
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1305	23, 24
	Pere, Guillem	Castelló d'Empúries	1308	25
	Bou, Ramou	Castelló d'Empúries	1311	31
Sant Joan	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1320	40
Sescloses	Bussingues, Ramon	Castelló d'Empúries	1327	47
	Mallorca, Guillem	Castelló d'Empúries	1327	51
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1330	56
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1334	60
	«Valliterio», Joan de	Vilaüt	1334	61
	Costa, Guillem	Castelló d'Empúries	1340	71

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Bussingues, Ramon	Castelló d'Empúries	1347	98
	Bussingues, Ramon	Castelló d'Empúries	1360	119
	Negre, Ramon	Sant Pere de Rodes	1384	143
	Tomàs, Joan	Castelló d'Empúries	1388	145
	Pellisser, Pere	Castelló d'Empúries	1390	149
	Borrassà, Pere	Principat de Catalunya	1404	166
	Borrassà, Pere	Principat de Catalunya	1407	169
	Pla, Berenguer	Principat de Catalunya	1419	170
	Sabater, Joan	Castelló d'Empúries	1451	184
	Sabater, Joan	Principat de Catalnnya	1456	185
	Sabater, Joan	Principat de Catalunya	1457	186
	Albert, Pere	Castelló d'Empúries	1458	188
	Sirvent, Joan	Sant Pere de Besalú	1486	196
	Bussingues, Ramon	Castelló d'Empúries	1374	129
Sant Miquel	Jaspert, Dalmau	Castelló d'Empúries	1374	130
Sescloses	Martí, Pere	Comtat d'Empúries	1374	132
	Bussingues, Ramon	Vilanova de la Muga	1375	134
Sant Pere de Rodes	Janer, Miquel	Principat de Catalunya	1433	178
	Saus, Francesc	Rupià	1328	52
Ultramort	Orcis, Ramon d'	Rupià	1371	125
	Orcis, Ramon d'	Rupià	1372	126
Verges	Ferrer, Joan	Verges	1438	179
	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1330	55
	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1331	57-59
	Fàbrica, Lluís de	Garriguella	1345	82
Vilajuïga	Ferrer, Guillem	Llançà	1383	140
	Orvay, Guillem	Garriguella	1390	150
	Orvay, Guillem	Garriguella	1393	155
	Pellisser, Pere	Principat de Catalunya	1399	163

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Capó, Pere	Castelló d'Empúries	1339	69
Vilanova	Capó, Pere	Castelló d'Empúries	1343	78, 79
de la Muga	Mateu, Pere	Castelló d'Empúries	1351	104
	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1358	114
	Compte, Casal	Vila-sacra	1200	2
	Bernat	——	1221	3
	Bernat	Vila-sacra	1263	6
	Ermengol	Sant Pere de Rodes	1301	18
	Ermengol	Sant Pere de Rodes	1303	19, 20
	Pere, Guillem	Castelló d'Empúries	1303	21
	——	Castelló d'Empúries	1304	22
	Perich, Bartomeu	Sant Pere de Rodes	1309	28
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1313	32, 33
	Compte, Pere Ramon	Vila-sacra	1314	34
	Bou, Ramon	Castelló d'Empúries	1315	35
	Jonquera, Bernat	Castelló d'Empúries	1317	36
	Crespià, Ramon Guillem	El Far	1335	62
	Compte, Pere Ramon	Vila-sacra	1338	68
Vila-sacra	Crespià, Ramon Guillem	El Far	1341	72
	Capó, Pere	Castelló d'Empúries	1341	73
	Crespià, Ramon Guillem	Vila-sacra	1342	74-77
	Crespià, Ramon Guillem	Vila-sacra	1344	81
	Crespià, Ramon Guillem	Vila-sacra	1345	83
	Podiola, Pere de	Castelló d'Empúries	1346	86, 87
	Crespià, Ramon Guillem	Vila-sacra	1347	88, 90-97, 99
	Martí, Pere	Vila-sacra	1349	100, 102-103
	Martí, Pere	Vila-sacra	1357	110-113
	Martí, Pere	Vila-sacra	1358	115-117
	Martí, Pere	Vila-sacra	1361	120
	Martí, Pere	Vila-sacra	1374	127, 128
	Martí, Pere	Vila-sacra	1376	136
	Crespià, Ramon Guillem	Vila-sacra	1377	137

Índex topogràfic	Nom del notari	Lloc on exerceix el notari	Data crònica	Número del pergamí
	Ferrer, Guillem	Marçà	1384	142
	Pere, Bartomeu	Castelló d'Empúries	1390	148
	Borrassà, Pere	Vila-sacra	1392	151
	Borrassà, Pere	Vila-sacra	1393	154
	Ferrer, Guillem	Vila-sacra	1405	168
	Ferrer, Guillem	Vila-sacra	1420	174
	Janer, Miquel	Vila-sacra	1432	176, 177
	Janer, Miquel	Sant Pere de Rodes	1440	180
	«Deuloffo», Pere	Sant Pere de Rodes	1478	191
	«Deuloffo», Pere	Sant Pere de Rodes	1481	193
	«Deuloffo», Pere	Sant Pere de Rodes	1484	194
	Andreu, Bernat	Vila-sacra	1485	195
	Dalmau, Francesc	Vila-sacra	1499	202
	Andreu, Bernat	Castelló d'Empúries	1499	203
	Andreu, Bernat	Castelló d'Empúries	1500	204
Vilaür	Cellers, Pere	Vilaür	1499	201
Vilella	Batlle, Francesc	Jóc	1419	171-173

APÈNDIX

1

1319, juny, 6 (s. ll)

Establiment emfitèutic fet per l'abat Berenguer a favor de Pere Ramon Compte, de Vila-sacra, en l'escrivania d'aquest poble aixi com de Palol. L'enfiteuta caldrà que pagui anualment al monestir, per Nadal, una lliura de cera i vuit lliures melgoreses d'entrada. Fan de testimonis: Guillem Martí, de Vila-sacra, i Berenguer Compte, de la Vall de Sant Pere de Rodes. Signa l'acta Bernat Jonquera, notari públic de Castelló d'Empúries.
ACA, *Monacals-Hisenda,* Pergamins de Sant Pere de Rodes, doc. 38.

Noverint universi quod nos frater Berengarius Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri Rodensis gratis et ex certa sciencia per nos et nostros successores in dicto monasterio damus et stabilimus ad accapitum sive in emphiteosim tibi Petro Raimundi Comitis de Villasacra et cui volueritis de vita tua tantum scribaniam nostram castri nostri de Villasacra et loci nostri de Palaciolo de Villasacra quamquidem scribaniam constituimus nos tuo nomine possidero seu quasi donec inde apprehenderis corporaliter possessionem seu quasi. Quam tibi liceat apprehendere tua propia auctoritate quandocumque volueris sine fatica, requisitione et contradiccione nostre et curie ac alterius persone. Ita ut ipsam scribaniam habeas, teneas et fideliter deservias et possideas de vita tua et fructus lucrum et obvenciones eiusdem recipias tu et qui volueris ad omnes voluntates tuas et quorum volueris de vita tua tantum faciendas. Preterea facimus et creamus te notarium publicum dicti castri de Villasacra et dicti loci de Palaciolo. Ita quod possis per te et per quem seu quos volueris idoneos tamen ut publicus notarius scribere, conficere et subscribere omnia instrumenta et ultimas voluntates, atestaciones, sentencias et iudicionum acta et quascumque alias scripturas publicas et privatas et omnia alia et singula que ad officium tabellionatus spectant. Et etiam damus et concedimus tibi plenam ac liberam potestatem quod possis cedere et comitere cuicumque vel quibuscumque volueris idoneis tamen vices tuas scribendis, conficiendis et subscribendis instrumentis et ultimis voluntatibus et iudiciorum actibus, atestacionibus et sentenciis et aliis quibuscumque scripturis volentes et concedentes quod instrumenta, testamenta et alie scriptura publice que fuerint confecta seu subscripta per substitutum vel substitutos a te tantum valeant et robore firmitatem obtineant in iudicium et extra quantum si propria manu tua scripta seu subscripta essent quia nos in ipsis per presens publicum instrumentum nostram auctoritatem inpendimus et decrerum. Damus etiam tibi potestatem scribendi et subscribendi instrumenta, testamenta et alias scripturas receptas et recepta huc usque per Castilionem Comitis clericum tanquam notarium dicti castri de Villasacra et in libris seu protocollis suis scripta tam illa que nondum sunt in mundo redacta quam illa que in mundo sunt redacta et nondum sunt clausa seu subscripta per eum et quod instrumenta que per te scribentur et subscribentur tantum valeant et robore firmitatem obtineant in iudicio et extra quantum si propria manu dicti Castilionis Comitis essent scripta et subscripta quia nos in eis auctoritatem

nostram similiter inpendimus et decretum. Promitentes per nos et nostros successores in dicto monasterio predictam scribaniam tibi et cui volueris bonam facere, habere et tenere contra omnes personas de vita tua tantum et inde tibi et cui volueris de eviccione et omni dampno et interesse teneri promitimus sub obligacione omnium bonorum dicti monasterii. Pro accapito autem dicte scribanie confitemur a te habuisse et recepisse octo libras malgurienses quas confitemur in utilitatem dicti monasterii convertisse renunciantes excepcione peccunie non numerate et non recepte et doli. Salvamus tamen et retinemus nobis et nostris successoribus in dicto monasterio quod tu quolibet anno de vita tua in festo Natalis Domini facere, solvere et prestare de censu pro predicta scribania unam libram cere nobis et nostris successoribis in dicto monasterio. Ita quod tenearis facere domicilium tuum et residenciam infra parrochiam de Villasacra quamdiu dictam scribaniam tenueris et quod non possis nec debeas portare tonsuram te tenente dictam scribaniam et quod tenearis evenire et te facere hominem proprium et solidum nostrum et dicti monasterii. Et ego dictus Petrus Raimundi Comitis laudans et concedens predictam promito et bona fide convenio vobis dicto domino abbati quod instrumenta tam publica quam privata ultimas voluntates queque iudiciorum acta et omnia et singula que mihi ex debito officii tabellionatus concurrerint scribenda fideliter scribam, legam et faciam et in hiis omnibus fidem debitam observabo et etiam promito vobis et vestris successoribus quolibet anno de censu in dicto festo pro dicta scribania facere, solvere et prestare dictam libram cere et quam diu dictam scribaniam tenuero facere in dictam parrochiam domicilium meum et residenciam et quod non portabo tonsuram me tenentem dictam scribaniam et nichilominus facio et evenio me unacum omni prole mea nascitura hominem proprium et solidum vestri dicti domini abbatis et vestrorum successorum in dicto monasterio in perpetuum. Promitens per me et per totam prolem meam nascituram vos et vestros successores in dicto monasterio semper per meos dominos naturales tenere et reclamare ad que et non alios et esse vobis et vestris successoribus in omnibus fidelis ac legalis sicut quilibet homo debet esse suo domino et hec omnia tactis sacrosanctis Dei quatuor Evangeliis iuro attendere et complere et rata et firma habere et non contravenire aliqua ratione. Actum est hoc II nonas julii anno Domini M° CCC° Nonodecimo. Signum fratris Berengarii Dei gratia abbatis qui hoc firmamns. Signum Petri Raimundi Comitis antedictum qni hoc firmo et iuro. Testes huius rei sunt: Guillelmus Martini de Vilasacra et Berengarius Comitis de Valle Sancti Petri Rodensis. Ego Bernardus de Jonquerio notarius publicus Castilionis hec scripsi et clausi et meo signo signavi.

2

1308, juliol, 5 (s. II)

Sentència en un plet entre el comte Ponç Hug d'Empúries i el cambrer de Sant Pere de Rodes, Ramon de Romanyà, sobre la jurisdicció de Camallera.
ACA, *Monacals-Hisenda,* Pergamins de Sant Pere de Rodes, doc. 26.

Mota questione inter dominum Poncium Ugonem Dei gratia comitem Impuriarum et vicecomitem de Capraria deffendentem ex una parte et fratrem

Raymundum de Romaniano, camerarium Sancti Petri Rodensis nomine dicti officii agentem, ex altera, super iurisdictionem civili et criminali loci de Camalera in levioribus, tamen, criminibus Guillelmus Dominici, iudex ordinarius domini comitis Impuriarum, recepit litteram que sequitur. Poncius Ugo Dei gracia comes Impuriarum et vicecomes de Capraria discreto Guillelmo Dominici, iudici meo ordinario, salutem et dilecciouem, cansam sive questionem que movetur seu moveri speratur inter nos ex una parte et camerarium Sancti Petri Rodensis ex altera, super iurisdiccionem loci de Camaleria discrecioni vestre per presentes comitimus audienciam et sentencialiter fine debito criminandam. Iu quaquidem causa seu questione facimns, constituimus et ordinamus procuratores nostros Raymundum Petri et Petrum Perpiniani, scriptores nostros et quemlibet ipsorum insolidum. Ita quod non sit melior condicio primitus negocium occupantis et nos habebimus ratum et firmum quicquid per procuratores nostros vel alterum ipsorum aut etiam per procuratorem vel procuratores ab eis vel eorum altero substitutos in premissis actum fuerit vel etiam procuratum et quod contra non veniemus aliqua racione. Datum apud Vilacolom V Kalendas madii anno Domini M° CCC° VIII°. Qua littera recepta et partes comparentes coram eodem dictus camerarius obtulit peticionem suam ut sequitur. Asserit frater Raymundus de Romaniano, camerarius monasterii Sancti Petri Rodensis nomine officii camerarie monasterii antedicti conquerendo contra nobilem dominum Poncium Ugonis Dei Gracia Impuriarum comitem ac vicecomitem de Capraria dicens quod locus de Camaleria racione directi dominii pertinet ad officium supradictum undecum ad quemlibet dominum loci racione dicti directi dominii pertineat in ipso loco iurisdiccio civilis et cohercio in levioribus criminibus spectit dictus camerarius nomine quo supra sentencialiter declarari eandem iurisdiccionem civilem et cohercionem in levioribus criminibus in dicto loco de Camaleria ad eundem camerarium racione dicti officii et racione dicti directi dominii pertinere et eumdem dominum nobilem comitem proiberi ne proibeat a modo ne impediat per se nec per officiales suos dictum camerarium et eins successores in dicto loco de Camaleria predicta iurisdiccione et cohercione uti et camdem libere exercere hec dicit salvo iure additamenti et minutionis, etc. Cui fuit responsum per dictum Petrum Perpiniani in hunc modum. Respondit Petrus Barrera procnratoris nomine domini comitis simpliciter et de plano et concedit quod dictus locus de Camaleria subest dicto monasterio in temporalibus de hiis que ibi tenentur pro eo cum alii homines habeant ibi facere negat tamen quidquam eum ad natus dominium spectat ad dictum monasterium cum dominus comes sit maior in suo comitatu. Negat, eciam, quod aliqua iurisdiccio criminalis magna, media vel minima spectet vel debeat spectare ad dictum monasterium nec aliqua cohercio criminalis nec eciam civilis negando quod aliquo tempore fuerit usus dictis iusticiis criminalibus vel civilibus. Ideirco imo dicit quod dominus comes et sui antecessores exercuerunt dictam iurisdiccionem civilem et criminalem in dicto loco et hominibus eiusdem. Et visis et examinatis testium deposicionibus receptis per discretum dominum Arnaldum de Solerio, archidiachonum et utrinsque iuris professorem iuxta quarum formam et tenorem fuit convenimus inter dominum comitem et dictnm camerarium quod iudex predictus debeat pronunciare ut sibi videbitur expediens de iure perinde ac si per ipsnm (illegible) ad sentenciandam ad diem veneris primam mensis iulii in qua die comparuit dictus camerarius ex una parte et dictus Petrus Barrera cum Guillelmo de Canellis adiutoris domini comitis ex altera petentes sententiam ferri

qui iudex pronunciavit in hunc modum. Unde ego Guillelmus Dominici attentis et diligenter in spectis testium deposicionibus receptis per discretum Arnaldum de Solerio, archidiaconum et utriusque iuris professorem que ex convencione partium in hac instancia pro productis habentur per quas constat dominum comitem et suos antecessores exercuisse in loco de Camaleria civilem et criminalem iurisdiccionem XL et L et LX annis ut hoc asserunt quam plures testes producti per dominum comiten attento eciam quod per testes monasterii et camerarii constat camerarium exercuisse ibi civilem iurisdiccionem XXX et XL et L annis et amplius. Attento eciam quod de iure tam civilis quan criminalis iurisdiccio leviorum criminum est prescripta per dominum comitem LX et L et eciam XL annis ut est dictum nec civilis iurisdiccio dicti loci potest dici prescripta per dominum comitem cum constat de eius interrupcione per testes monasterii ut est dictum. Ideo sedendo pro tribunali habita deliberacione et consilio Deum semper pro occulis habendo declarando pronuncio civilem iurisdiccionem dicti loci de Camaleria pertinere ad monasterium Sancti Petri et officium tamen eiusdem cum modica cohercione sive qua plene ipsa iurisdiccio civilis exercere non potest quam modicam cohercionem declarando intendo et dico esse quod camerarius per se vel baiulum suum dicti loci possit citare in causis civilibus et possit etiam contumaciam partis punire banea assueta etiam vinearum, ortorum et possessionum in quibus de consuetudine terre esse de iurisdiccione civili per consequens pertinere ad officium camere et etiam quod possit per se vel baiulum suum in civilibus causis vel questionibus pignorare et exequi post X dierum vel sententiam per pignorum capcionem vel alio iuris remedio condempnando dominum comitem et Petrum Perpiniani eius procuratorem quod non proibeat dictum monasterium et camerarium eius per se vel baiulum suum dictam civilem iurisdiccionem exercere quantum vero ad criminalem iurisdiccionem etiam in maioribus criminibus dictum dominum comitem et dictum procuratorem suum absolvo lata fuit hec sententia. Presentibus Petro Perpiniani predicto et Guillelmo de Canellis, advocato domini comitis et dicto camerario III nonas iulii anno Domini M° CCC° VII°. Presentibus: Guillelmus Coconi et C. Ledoni et Petrus Cot de Castilione. Ego Guillelmus Dominici predictus auctoritate iudiciali subscribo. Sig+num Guillelmi Bernardi publici notarii totius curie dnmini comitis Impuriarum qui hec scribi fecit, subscripsit et clausit.

3

1395, juny, 5, Castelló d'Empúries

Donació d'una terra d'en Joan, fill del comte Ramon Berenguer I, al cambrer de Sant Pere de Rodes, Fr. Guillem Solana.
ACA, *Monacals-Hisenda,* Pergamins de Sant Pere de Rodes, doc. 158.

Nos Johannes incliti ac magnifici domini infantis Raymundi Berengarii bone memorie filius et Dei gracia comes Impuriarum scientes quod vos dilectus notarius et religiosus frater Guillelmus Solana camerarius monasterii Sancti Petri Rodensis, pretenditis quod quedam terra infrascripta in qua in parte est pratum et in parte terra salia queque fuerat per certos procuratores vestros stabilita pertinet vobis

nomine dicte camerarie et successoribus vestris in ea. Et nos nolentes iuri dicte camerarie in aliquo preiudicare immo eiusdem iura protegere et tuere. Et etiam attentis vestris promptis et gratis serviciis per vos nobis impensis super hiis graciosus vos habere. Ideo revocantes omnia stabilimenta nomine nostro inde facta sive dicta terra inferius confrontata nobis pertineat aut vobis seu dicte camerarie ex certa sciencia racionibus premisis et in cultu etiam pietaris per nos et nostros heredes et succesores presentes et futuros damus vobis dicto fratri Guillelmo Solana camerario et vestris in dicta cameraria successoribus perpetuo dictam terram et omne ius nobis pertinens in eadem quequidem terra est inter parrochia Sancti Johannis de Crosis in contiguitate stagni nostri Castilionis. Et afrontat ab oriente in dicto stagno, a meridie in prato sive salato Juceffi de Zarach, iudei Castilionis ab occidente partim in campo vocato de placia et in parte in prato Capellanie Sancti Johannis de Crosis et in parte in terra Jacobi Vitalis, quondam, loci de Montemaiori et in terra Mathei Pelicerii, textoris dicte ville Castilionis, et in possessione Sancti Michaelis de Crosis que est dicte camerarie, a circio in possessionibus Bernardi Salvatoris, cortalerii et Egidii Ramera de Montemaiori. Quam donacionem dicte terre et iuris in eadem vobis pertinent prout superius confrontatur vobis et vestris in dicta cameraria successoribus perpetuo facimus prout melius et utilius dici sive intelligi potest ad vestrum vestrorumque successorum in dicta cameraria salvamentum et comodum ac bonum et favorabilem intellectum. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri et sigillo nostro inpendenti iussimus conmuniri. Datum in villa nostra Castilionis quinta die mensis junii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quinto. Lo comte *(firma autògrafa)*. Dominus comes mandavit mihi Michaeli Corsavini *(al marge)*.